

جاذبه‌های گردشگری طبیعت با تأکید بر ایران

دکتر مرتضی توکلی

استادیار گروه جغرافیا - دانشگاه زابل

امان گلدی شرافت سید

دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی - دانشگاه زابل

چکیده

گردشگری و اقتصاد گردشگری در حال حاضر، در حال تبدیل شدن به یکی از ارکان اقتصاد تجاری جهان است، افزون بر این بسیاری از برنامه‌ریزان و سیاستگذاران توسعه نیز از صنعت گردشگری به عنوان رکن اصلی توسعه پایدار یاد می‌کنند. مسافران و جهانگردان یک منبع مهم ارزی محسوب می‌شوند و دولت‌ها روز به روز در جهت گسترش صنعت گردشگری و گزینه‌های جدید آن تلاش می‌کنند. در این میان اکوتوریسم نوعی توریسم است که ضمن نگهداری از منابع طبیعی، رفاه و آسایش و ارزش‌های اجتماعی مردم محلی را نیز حفظ می‌کند.

در این مقاله اکوتوریسم و زوایای گسترش آن و جاذبه‌های گردشگری آن تشریح شده و اکوتوریسم به عنوان گزینه‌ای مطلوب جهت گسترش توریسم در سطح جهانی و همچنین ایران بررسی شده است و در مجموع چنین استنباط می‌شود که با توجه به قرار داشتن ایران در شمار ۵ کشور نخست بهره‌مند از بیشترین تنوع اقلیمی جهان، زمینه برای هرگونه سرمایه‌گذاری اکوتوریستی در ایران فراهم است. پژوهش حاضر از نوع نظری و توصیفی و از طریق بررسی منابع کتابخانه‌ای و جست‌وجوی اینترنتی صورت گرفته است. در این نوشته به تشریح اکوتوریسم و مفاهیم آن و جاذبه‌های گردشگری طبیعت نیز جاذبه‌های اکوتوریستی ایران پرداخته شده است.

واژه‌های کلیدی: توریسم، اکوتوریسم، جاذبه‌های گردشگری، ایران.

مقدمه

جهانگردی و تفریح در ذات خود از جمله فعالیت‌هایی است که کمترین وابستگی را به تکنولوژی‌های آلاینده دارد. توسعه خدمات جهانگردی نه فقط اصالت‌های منطقه‌ای را برجسته می‌نماید، بلکه از حاصل آن در حفظ و ساماندهی این اصالت‌ها و نیز در به وجود آوردن توازن بهینه منبع و طرز استفاده مناسب از آن برای حفظ و نگهداری و رشد و توسعه منابع طبیعی و ملی بهره می‌جوید و همزمان با آن از مزایای اقتصادی آمد و شدهای مربوطه برخوردار می‌شود. ایران با امکانات بالقوه غنی، امتیازات بسیاری را دارا می‌باشد. از این رو جهانگردی و توسعه فضایی آن در چارچوب طرح‌های منطقه‌ای باید همانند سایر بخش‌های اقتصادی، بخشی سازنده در ساخت و ساز و آمایش سیمای فضایی - طبیعی تلقی گردد و در توسعه اقتصاد غیرنفتی و در راستای «هدف ۱۴۰۰» از پیامدهای اقتصادی و مثبت آن برای بهبود و ارتقاء سطح زندگی مردم در مناطق مختلف آن بهره‌گیری شود. (میکاییلی، ۱۳۷۹، ۲۲) امروزه صنعت توریسم به عنوان صنعتی پویا و فراگیر، همه‌ارکان و وجودی یک جامعه و سیستم‌های جهانی را در بر گرفته است، اما برخلاف تصور عامه مردم، توریسم تنها گردشگری، آن هم به

شکل کنونی که از سده ۱۹ میلادی آغاز شده نیست، بلکه در اصل به معنای گردشگری با اصالت و با انگیزه است نه سفرهای بدون هدف و برنامه. در اصل جهانگردی، براساس خواست و اراده ملت‌ها صورت می‌گیرد و سازمان‌های دولتی و بخش خصوصی فقط برنامه‌ریزان این سفرهای هدفمند هستند که باید متناسب با خواسته‌های عمومی به برنامه‌ریزی بپردازند تا گردشگری به بهترین نحو انجام گیرد. (طالبی‌زاده، ۱۳۸۵، ۱۹)

در واقع وجود منابع گردشگری که دربرگیرنده زیبایی‌ها و جاذبه‌های محیطی اعم از طبیعی، فرهنگی، تاریخی و حتی انسان ساخت باشد، جزء ضرورت‌های اساسی برای گسترش روند گردشگری به شمار می‌آید که بدون این عوامل، توسعه گردشگری دچار رکود می‌شود، اما تجربه کشورهای توسعه یافته و صنعتی جهان نشان می‌دهد که تنها داشتن جاذبه‌های مختلف نمی‌تواند در گسترش جهانگردی نقشی ایفا کند.

به موازات افزایش جمعیت انسان، فشار زندگی در شهرها مردم را وادار می‌کند که تا به جستجوی خلوت در طبیعت بپردازند. در این میان اکوتوریسم به معنی مسافرت مسئولانه به مناطق طبیعی با هدف حفظ محیط زیست و ارتقای سطح زندگی مردم محلی می‌باشد. اکوتوریسم موجب افزایش تحرک در تولید و توزیع و ایجاد مشاغل و خدمات گوناگون می‌گردد. همچنین اکوتوریسم سبب ارتقای سطح دانش و معرفت افراد و موجب تبادل فرهنگی و صدور ارزش‌های مثبت هر کشور می‌گردد.

در کشور ما علی‌رغم وجود مشکلات عدیده برای توسعه فعالیت‌های توریستی، دولتمردان آن را در کانون توجهات خود قرار می‌دهند و با توجه به این که ایران جزء ده کشور دارای جاذبه‌های توریستی جهان است، می‌کوشند توسعه فعالیت‌های توریستی را سرلوحه اقدامات خود قرار دهند.

از آنجاکه در مجموع، ساختار طبیعی - انسانی سیمای سرزمین در ایران و جایگاه منطقه کویری آن دارای تنوع منحصر به فرد و ویژه می‌باشد و عموماً طرز زندگی اجتماعی دارای جلوه‌ای خاص است، به همان اندازه اشکال مختلف توریسم، خصوصاً «اکوتوریسم» و تفریح نیز از قابلیت توسعه بالایی برخوردار می‌باشد. نسبت به این تنوع محیطی اجتماعی از نظر برنامه‌ریزی‌های توریسم و تفریح، عناصر طبیعی - محیطی و اجتماعی که می‌تواند دارای تأثیرات مثبت باشد به ترتیب زیر قابل ذکر است:

شرایط مناسب اقلیمی چهار فصل، تنوع مورفولوژیکی، سیمای طبیعی منحصر به فرد، سطوح و سواحل آبی متنوع، مناطق کوهستانی و جنگلی کم‌نظیر.

مناطق و سیمای انسانی از قبیل ساختار تاریخی - سنتی - فرهنگی و

رفتار و منش های بومی - فرهنگی و فرم معماری شهری و طرز زندگی روستایی و چگونگی موجودیت کشتگاهی، بازارهای محلی و سنتی و خصوصاً رفتارهای تفریحی - فراغتی از نقطه نظر فرهنگی - ورزشی - بومی. پایین بودن سطح آلودگی های ناشی از صنایع بزرگ و کوچک در منطقه و نیز امکان توسعه زمینه های لازم برای توسعه طرح های توریستی و تفریحی متنوع، با توجه به امتیازات موقعیتی و جغرافیایی در منطقه که طبیعت به ما ارزانی داشته است.

امتیازات موقعیتی و جغرافیایی - طبیعی که طبیعت به ما ارزانی داشته، توان بالقوه عظیمی را در خود نهفته دارد که بهره برداری عقلایی از آن می تواند به عنوان یکی از مهمترین بخش های اقتصادی و کاربردی انسانی در کنار دیگر بخش ها به شمار آید.

مفاهیم

الف) توریسم

سازمان جهانی توریسم، فعالیت های افرادی را که با نیت گذراندن اوقات فراغت و... در کمتر از یک سال در خارج از محیط عادی زندگی خود صورت می گیرد، توریسم می نامد. (امیدی نجف آبادی، ۱۳۸۵، ۳۳)

صنعت توریسم، گردشگری و مسافرت عبارت است از مجموعه ای از فعالیتهای اقتصادی که در مجموع بزرگترین صنعت جهانی را تشکیل می دهد که در حد وسیع ایجاد اشتغال می کند، یکی از بزرگترین صادرات جهان را تشکیل می دهد و برای سرمایه گذاری و رشد یکی از عواملی است که بیشترین انگیزه را به وجود می آورد و هر ساله نرخ رشد آن افزایش یافته است. انسانهایی که به صورت فردی، خانوادگی یا به طور گروهی و دسته جمعی مدت کوتاهی اقامتگاه اصلی و دائمی خود را جهت اقامت موقت با خصوصیات و ویژگی های مصرف کننده ترک می کنند، با نام توریست خوانده می شوند. (قره نژاد، ۱۳۷۴، ۲۳)

سازمان جهانی توریسم در سال ۱۹۹۷ برآورد کرده است که ۵۹۲ میلیون جهانگرد بین المللی در طول سال ۱۹۹۶ از مناطق مختلف جهان بازدید کرده اند که نسبت به سال ۱۹۹۵، ۴/۵ درصد افزایش داشته است و درآمد جهانی آن ۴۲۳ میلیارد دلار بوده است که نسبت به سال قبل ۷/۶ درصد افزایش داشته است و پیش بینی می شود که با نرخ افزایش ۴/۳ درصدی توریستها در هر سال تعداد جهانگردان در سال ۲۰۲۰ به ۱/۶ میلیارد نفر خواهد رسید که روزانه ۵ میلیارد دلار درآمد جهانی خواهد داشت. (Mark orams, 1999:1)

ب) اکوتوریسم

انجمن بین المللی اکوتوریسم (۲۰۰۵) سفر مسئولانه به مناطق طبیعی به منظور حفاظت از منابع طبیعی و ایجاد رفاه برای مردم محلی آن مناطق را اکوتوریسم می داند. اکوتوریسم مناطق حفاظت شده را به خاطر تحسین، شرکت پذیری، مشاهده و پرورش احساسات مورد بازدید قرار می دهد. اکوتوریسم از حیات وحش و منابع طبیعی استفاده غیرمصرفی به عمل می آورد و غیرمستقیم به حفاظت از منطقه و بهبود وضع اقتصادی مردم

محلی کمک می کند. اکوتوریسم یک رهیافت مدیریت یافته به کشور یا منطقه مورد نظر ارائه می دهد که برای حفاظت از مناطق، شرکت دادن ساکنین بومی، بازاریابی مناسب اماکن و... بسیج می شود. (امیدی نجف آبادی، ۱۳۸۵، ۳۳) هر برنامه گردشگری که شامل ۴ بخش ذیل باشد تحت عنوان اکوتوریسم بیان می شود:

۱- وابسته به طبیعت. ۲- از نظر اکولوژیک پایدار. ۳- آموزش. ۴- مشارکت جوامع محلی و میزبان (همان، ۳۴)

توریسم طبیعت که به نام «اکوتوریسم» نامیده می شود، پدیده نسبتاً تازه ای است که فقط بخشی از کل صنعت توریسم را نشان می دهد. اکوتوریسم به آن دسته از توریسم اطلاق می شود که مبتنی بر مسافرت هدفمند به مناطق نسبتاً طبیعی برای مطالعه، لذت جویی و استفاده معنوی از مناظر، گیاهان، جانوران و هر نوع جنبه فرهنگی معاصر یا گذشته موجود در این مناطق می باشد. اکوتوریسم پدیده ای است که از طیف گسترده ای از گزینه های ویژه تشکیل شده و از یک بازدید علمی تا یک بازدید اتفاقی از یک منطقه طبیعی به عنوان فعالیت آخر هفته یا بخش جنبی از یک مسافرت کلی و طولانی می تواند جنبه های مختلف توریسم را تشکیل دهند. (مجنونیان، ۱۳۷۷، ۵) مناطق حفاظت شده نیز بخشی از اکوتوریسم را تشکیل می دهند و بخش عمده توریسم در این مناطق و در پارک های حفاظت شده را اساساً و به طور سنتی جوامع بومی تشکیل داده اند. توریسم جهانی نیز در این میان عامل مهمی در مناطق تحت حفاظت کشورهای نظیر آفریقای جنوبی و شرقی، کاستاریکا، هند، نپال، اندونزی، استرالیا و ایالات متحده به شمار می رود.

اهمیت روزافزون اکوتوریسم

برنامه اجرایی جهانی برای توسعه پایدار در جهت اهداف گردشگری پایدار خود، از بین دیگر فعالیتهای بین المللی، اشاره ویژه ای به فعالیتهای انجام شده در ارتباط با نامگذاری سال ۲۰۰۲ با عنوان سال بین المللی اکوتوریسم (از سوی سازمان ملل) داشت. سال بین المللی اکوتوریسم نه تنها فرصت مطلوبی را برای بررسی تجارب اکوتوریسم در سراسر جهان فراهم آورد بلکه همچنین باعث شناخت گسترده ای از نقش مهم گردشگری پایدار در دستور کار توسعه پایدار بین المللی شد. با این همه هنوز هم اکوتوریسم قسمت نسبتاً کوچکی از بخش گردشگری را تشکیل می دهد. در عین حال این نوع گردشگری یکی از انواع گردشگری است که به سرعت در حال رشد می باشد و پیش بینی می شود که در آینده رشد آن سریعتر شود. با این همه به علت تنوع گسترده فعالیتهایی که در زمینه اکوتوریسم به وسیله تأمین کنندگان مختلف (هم بین المللی و هم داخلی) صورت می گیرد، به همین نسبت گروههای گسترده و متنوعی از گردشگران از آن بهره مند می شوند. نشست جهانی اکوتوریسم در ماه می ۲۰۰۲ در کبک کانادا تأکید داشت که اکوتوریسم می تواند وسیله با ارزشی برای ترویج توسعه اجتماعی - اقتصادی جوامع میزبان باشد و همزمان با آن منابعی را برای حفاظت از منابع طبیعی فراهم سازد. (دهقان، ۱۳۸۴، ۳۰)

جاذبه‌های اکوتوریستی

اکوتوریسم شامل دامنه نوردی، دیدار از حیات وحش و چشم‌اندازهای طبیعی، شکار و صید، مردم‌شناسی، ورزش‌های زمستانی، ساحلی و آبی، بیابان‌گردی، طبیعت‌درمانی، کوهنوردی، غارگردی و جنگل‌گردی می‌باشد. برخی از انواع توریسم نیز نظیر توریسم روستایی و کشاورزی‌ها که هم به توریسم طبیعی و هم به توریسم مصنوعی مرتبط می‌شود. (محمودی، ۱۳۸۵، ۵۴)

لازم به ذکر است که رواج استفاده از چشمه‌های آب معدنی در توسعه اکوتوریسم مؤثر بوده است. خواص درمانی این آبها مورد توجه توریست‌ها می‌باشد. حمام آفتاب و فواید پزشکی آن و نیز درمان با آب نمک در سواحل دریاها دارای خاصیت‌های درمانی است.

ویژگی‌های توپوگرافیک شامل مناطق کوهستانی، دره‌ها، فلات، جزایر، کانیون‌ها، دلتاها، تپه‌های ماسه‌ای، پرتگاه‌ها، سواحل شنزار، آتشفشانها و غارها از جاذبه‌های اکوتوریسم است و همچنین شرایط آب و هوایی، سطوح آبی، حیات وحش و مشاهده حیوانات حیات وحش از نزدیک در محل زندگی طبیعی، پوشش گیاهی، مناطق طبیعی حفاظت شده، رخدادهای طبیعی، مثلاً مهاجرت پرندگان، کسوف، خسوف، انفجار آتشفشانها، جزر و مد در نواحی‌ای که از نوسان ارتفاعی یا مکانی زیادی برخوردار است از دیگر جاذبه‌های گردشگری طبیعت است.

اکوتوریسم در جهان در آینه آمار

گسترش مناطق حفاظت شده در ۱۳۰ کشور جهان امروز در حدود ۵٪ از سطح کره زمین را تشکیل می‌دهد. در سال ۲۰۰۰ میلادی، تعداد ۷۰۰ میلیون جهانگرد از نقاط مختلف جهان بازدید کرده‌اند. براساس جدیدترین گزارش سازمان جهانی جهانگردی، فرانسه با ۷۵ میلیون نفر بیشترین تعداد گردشگر و آمریکا با ۷۴/۵ میلیارد دلار بالاترین درآمد توریسم را در جهان دارد. در بین کشورهای مدیترانه، ترکیه در دوره چهار ساله اخیر رکورددار بوده است. (Gossling, 2004, 15)

برآورد‌های جامعه توریسم در آمریکای شمالی نشان می‌دهد اکوتوریست‌ها در هر سفر خود معادل ۱۰۰۰ تا ۱۵۰۰ دلار خرج می‌کنند و البته اکوتوریست‌های بین‌المللی با توجه به علاقه‌مندی به خرید سوغات، تاکسیدرمی حیوانات و پرندگان شکار شده و پرداخت هزینه‌های اضافی برای تهیه پوشاک و غذاهای محلی پول بیشتری خرج می‌کنند. به هر حال آمارها نشان دهنده این است که اکوتوریست‌ها بیشتر از گروه‌های دیگر توریست پول خرج می‌کنند. (عبداله‌زاده، ۱۳۷۹، ۱۲)

متوسط زمان سفر حدود ۵۰٪ اکوتوریست‌ها بین ۸ تا ۱۴ روز است که بسته به نوع سفر این رقم تغییر می‌کند. در میان اغلب تورهای شکار برای مدت بیش از ۲۰ روز و تورهای ماجراجویانه به ۳۰ روز می‌رسند. یک آمار قابل توجه می‌گوید بین سال‌های ۱۹۹۲ تا ۱۹۹۵ به طور متوسط سالانه ۱۰٪ آمریکائی‌ها صرفاً به منظور دیدار از طبیعت دست به سفر زده‌اند. مرکز اطلاعات سیاحتی آمریکا درآمد کلی اکوتوریسم را در سال ۱۹۹۶، حدود ۱۴

میلیارد و ۲۰۰ میلیون دلار برآورد کرده است. بررسی آمار رشد اکوتوریسم در کشورهای کوچک نیز جالب توجه است. در نیپال طی یک دهه (۱۹۸۰ تا ۱۹۹۰) شمار تورهای طبیعت‌گردی ۲۵۵٪ رشد داشته است. (الوانی، ۱۳۸۵، ۵۶) در کنیا جایی که اقتصاد کشور به طور کلی متکی به اکوتوریسم است، طی یک دهه (۱۹۸۳ تا ۱۹۹۳) شمار جهانگردی ورودی با ۴۵٪ رشد به بیش از ۸۲۰ هزار نفر رسیده است. آژانس حیات وحش کنیا (۱۹۹۵) اعلام نموده است که ۸٪ بازار توریسم این کشور متکی به حیات وحش آن است. (<http://www.ecotourism.or>)

گفتنی است که تنوع اقلیمی کنیا به هیچ وجه قابل مقایسه با ایران نیست و این کشور از میان جاذبه‌های طبیعی صرفاً دارای چند جنگل کم پشت است که در آن گونه‌هایی همچون فیل، شیر آفریقایی و... زیست می‌کنند. توریسم دریایی ۶۰٪ از حجم اکوتوریسم و اکوتوریسم ۴۰٪ از بازار توریسم را در بر می‌گیرد. (مجموعه مقالات، ۱۸۸)

اکوتوریسم در ایران

بررسی جغرافیایی طبیعی ایران و نیز امکان‌سنجی هر کدام از جاذبه‌های اکوتوریستی قابل سرمایه‌گذاری در کشور مابیانگر آن است که اکوتوریسم در ایران یک منبع اقتصادی کم نظیر بسیار مستعد و البته رها شده به حال خود است. قطعاً موقعیت اکوتوریستی ایران در وهله نخست ناشی از شرایط توپوگرافیکی آن است. وضعیت طبیعی ایران تفاوت‌های بسیاری با موقعیت جغرافیایی سایر نقاط کره زمین دارد. دو رشته‌کوه مرتفع البرز و زاگرس با دارا بودن بیش از ۳۰ قله مرتفع‌تر از بلندترین قله‌های اروپا و آمریکا در دل یک منطقه خشک و بیابانی مجموعه‌ای از چشم‌اندازهای کوهستانی و جنگلی با شرایط اقلیمی معتدل و حتی همراه با یخچال‌های دائمی ایجاد کرده‌اند. این تنوع جغرافیایی، زیست‌گونه‌های بسیار متفاوت گیاهی و جانوری را در ایران فراهم کرده است. آنچنان که ایران یکی از ۵ کشور بهره‌مند از تنوع زیستی کامل «داشتن چهار فصل و زیست‌گونه‌های اصلی گیاهی و جانوری» در جهان به شمار می‌آید.

وجود بزرگترین دریاچه جهان در شمال کشور، خط ساحلی ۱۲۰۰ کیلومتری با خلیج فارس، و وجود ۵۰ دریاچه در داخل کشور از میان آنها ۱۸ دریاچه به عنوان یکی از ۵۹ ذخایر زیستی کره زمین شناخته شده است. جنگل‌های انبوه شمال غرب مازندران آخرین بازمانده این گونه جنگل در جهان بوده و از این نظر جنگل‌های باستانی به شمار می‌آید. بیابانهای وسیع که در آنها اغلب مؤلفه‌های بیابانی از قبیل وزش باده‌ها، حجم ماسه‌های روان و بیشینه گرمای هوا در بالاترین حد ثبت شده مناطق بیابانی جهان هستند و نیز طیف متنوعی از آداب و رسوم و شیوه‌های معیشتی چند هزار ساله منطبق با شرایط اقلیمی است از آن جمله معیشت کوچ‌نشینی از دیگر داشته‌های اکوتوریسم در ایران به شمار می‌آید. بزرگترین بازار توریسم در ایران، سواحل دریای خزر است و در این میان نوشهر و چالوس که دارای نزدیکترین جاده ارتباطی به تهران هستند، دارای موقعیت مکانی ویژه‌ای می‌باشد و شرایط طبیعی خاص این ناحیه که ناشی از نزدیکی کوه و جنگل

به دریاست جاذبه‌های توریستی آن را دو چندان نموده است.

دیگر بار تأکید می‌شود قرار داشتن ایران در شمال ۵ کشور نخست بهره‌مند از بیشترین تنوع اقلیمی در جهان به معنای آن است که در ایران زمینه برای هرگونه سرمایه‌گذاری اکوتوریستی فراهم است و به ویژه در قطب‌های اکوتوریستی کشور منابع مورد اتکاء آنچنان در دسترس قرار دارند که اغلب حتی نیازی به مضاعف سازی جاذبه‌ها وجود ندارد و صرف‌نظر از مسائلی همچون محدودیت بازار توریسم فرهنگی نبود زمینه اجتماعی، گسترش توریسم تفریحی، از این نظر نیز توان بالقوه اکوتوریسم در ایران بسیار افزون‌تر از بخشهای توریسم است.

امکان‌سنجی جاذبه‌های اکوتوریستی ایران

ایران به عنوان یکی از ۵ کشور برخوردار از بیشترین تنوع اقلیمی در جهان و یکی از ۱۰ کشور تاریخی و فرهنگی ممتاز جهان می‌بایست چه سهمی از ۲ تریلیارد دلار درآمد جهانگردی بین‌المللی در سال ۲۰۲۰ میلادی داشته باشد؟ پیش‌بینی سازمان جهانی جهانگردی می‌گوید حد متوسط درآمد کشورهای توریست‌پذیر (فهرست ۲۰ کشور اول) در سال ۲۰۲۰ میلادی ۵۰ میلیارد دلار خواهد بود. به عبارت دیگر سهم واقعی ایران می‌بایست دست کم ۵۰ میلیارد دلار باشد. امکان‌سنجی جاذبه‌های اکوتوریستی ایران و مقایسه آن با درآمد توریستی کشورهایی که محور این صنعت را در سرزمین خود اکوتوریسم قرار داده‌اند نشان می‌دهد که دست‌یابی به درآمد ۵۰ میلیارد دلاری در سال ۲۰۲۰ میلادی چندان رویایی ناممکن نیست. می‌بایست توجه داشت که گسترش اکوتوریسم در ایران با معذوریتهای اجتماعی و اخلاقی و مذهبی دیگر شاخه‌های توریسم روبرو نیست از این رو محور قرار دادن اکوتوریسم در ایران گذشته از آن که تنگناهای سیاسی پیش روی صنعت توریسم را کم اثر خواهد کرد، با روند کلی صنعت توریسم در جهان همراه بوده و اصولاً انطباق افزون‌تری با وضعیت‌های نسبی جاذبه‌های توریستی ایران دارد.

متوسط کلی درآمد ناشی از ورود هر اکوتوریست در مقیاس ملی بین ۱۰۰۰ تا ۱۵۰۰ دلار و در مقیاس بین‌المللی اغلب افزون‌تر از ۱۵۰۰ دلار و برای برخی از شاخه‌های اکوتوریسم همچون شکار، طبیعت درمانی و بیابانگردی حتی افزون‌تر از ۳۰۰۰ دلار است. (<http://www.wto.org>) به طور کلی اکوتوریسم به امکانات اقامتی و رفاهی کمتر و نیروی انسانی افزون‌تر متکی است. هم از آن رو، اگرچه گسترش اکوتوریسم کمتر از دیگر شاخه‌های توریسم به افزایش سامانه‌های زیربنایی همچون جاده، هتل و... منجر می‌شود اما تا حد افزایش یک فرصت شغلی در مقابل هر ۵ اکوتوریست ورودی مؤثر است. (محمودی، ۱۳۸۵، ۳۶-۳۵)

نتیجه

براساس برآورد سازمان جهانی جهانگردی در حالی که رشد عمومی صنعت توریسم برای نخستین دهه در پیش روی (۲۰۰۰ تا ۲۰۱۰) بین ۴/۳ تا حداکثر ۶/۷۱ درصد باشد، بیشترین سهم از این رشد متعلق به اکوتوریسم

بوده که به طور کلی سرمایه‌گذاری‌های انجام شده در بخش اکوتوریسم بالغ بر ۱۰ تا ۳۰ درصد رشد خواهد داشت. قطعاً اکوتوریسم در ایران، به عنوان یکی از ۵ کشور برخوردار از بیشترین تنوع اقلیمی در جهان و یکی از ذخیره‌گاه‌های مهم تنوع زیستی کره زمین، از مزیت نسبی افزون‌تری نسبت به دیگر شاخه‌های توریسم برخوردار است. اکوتوریسم به منابع انسانی نیازمندتر از تأسیسات رفاهی و اقامتی است. به همین رو توسعه اکوتوریسم اگرچه ممکن است همپای دیگر بازارهای غالب توریستی جذب سرمایه‌گذاری‌های سنگین زیربنایی به دنبال نداشته باشد، اما حجم انبوه‌تری از فرصت‌های شغلی ایجاد کرده و منافع آن به طور مستقیم مردم بومی و اقشار تهیدست جامعه را در برمی‌گیرد. اکوتوریسم راهی برای حفظ چشم‌اندازها و ذخایر طبیعی است.

سرمایه‌گذاری در صنعت توریسم یکی از پربازده‌ترین سرمایه‌گذاری‌هاست چراکه تمرکز کمتری بر منابع طبیعی دارد و رشد اقتصادی بیشتری را به همراه می‌آورد و با توجه به این که هدف اکوتوریسم حفاظت از محیط زیست، توسعه جوامع محلی و احترام به فرهنگ جوامع میزبان می‌باشد بیشترین سازگاری را با مفهوم توسعه پایدار دارا می‌باشد. برای گسترش و توسعه گردشگری طبیعت در ایران پیشنهاد می‌شود که جاذبه‌های طبیعی ایران در سطح جهانی معرفی شود و تبلیغات گسترده‌ای در این زمینه برای جذب توریسم صورت گیرد و همچنین آموزش نیروهای متخصص در این زمینه نیز مد نظر قرار گیرد.

منابع و مآخذ

- ۱- الوانی، سید مهدی و پیرزبخت، معصومه. (۱۳۸۵)، فرآیند مدیریت جهانگردی، انتشارات پژوهش‌های فرهنگی.
- ۲- امید نجف‌آبادی، مریم (۱۳۸۵)، توانمندی‌های اکوتوریسم و توسعه پایدار مناطق روستایی ایران، ماهنامه دهاتی، سال چهارم، شماره ۳۸.
- ۳- بررسی سیاست‌ها و برنامه‌های توسعه جهانگردی در جمهوری اسلامی ایران، چاپ اول، انتشارات سازمان ایرانگردی و جهانگردی، ۱۳۸۲، دانشگاه علامه طباطبائی.
- ۴- عبدالله‌زاده، محمود (۱۳۷۹)، برنامه‌ریزی ملی و منطقه‌ای جهانگردی، انتشارات دفتر پژوهش‌های فرهنگی.
- ۵- فردریکو تتو (۱۳۸۴)، رویکردی نوبه توسعه گردشگری پایدار، ترجمه مهدی دهقان، ماهنامه دهاتی، شماره ۲۸.
- ۶- قره‌زاد، حسن (۱۳۷۴)، مقدمه‌ای بر اقتصاد و سیاستگذاری توریسم، انتشارات مانی.
- ۷- طالبی‌زاده، سارا (۱۳۸۵)، ژئوتوریسم، گزینه تازه‌ای در گردشگری، روزنامه ایران، سال سیزدهم، شماره ۳۵۷۹.
- ۸- محمودی، بیت‌آ... (۱۳۸۵)، توریسم کشاورزی، ماهنامه دهاتی، شماره ۴۰.
- ۹- میکائیلی، علیرضا (۱۳۷۹)، برنامه‌ریزی توریستی بر اساس اصول کولوژیکی، پژوهش‌های جغرافیایی، شماره ۳۹.

10- <http://www.wto.org>

11- <http://www.ecotourism.org>

12- Gossling, S. (2004) global environmental consequences of tourism. *Global environmental - change, journal, vol12.*

13- *Marine tourism (Development, impacts and management)*, Mark Orams, 1999. London and New York.

دوره هجدهم، شماره هفتم / ۴۷